

Słowo wstępne

Nauczanie religii w szkole – ku wychowaniu integralnemu

Nauczanie religii w szkole jest kwestią, która wywołuje wiele kontrowersji i dyskusji. Obecne od początku szkolnictwa polskiego, ulegało licznym przemianom. W 2023 roku mijają 33 lata odkąd przedmiot o nazwie religia powrócił do polskich szkół, po prawie 30 latach „banicji”, spowodowanej działaniami totalitarnych władz komunistycznych. Ten powrót odbywał się w atmosferze licznych polemik, niepozbawionych ideologicznych, a nawet populistycznych akcentów. Współczesna debata nad nauczaniem religii w szkole ma podobne znamiona. Prezentowany przez media obraz nauczania religii rzymskokatolickiej w szkole w większości przypadków jest negatywny. Przeciwnicy obecności nauczania religii w szkole, nierzadko prowokowani przez media i polityków, przywołują różne argumenty przemawiające za swoim stanowiskiem. Jednak pośród argumentów pojawia się wiele fałszywych informacji i oskarżeń. Dotyczą one najczęściej poziomu nauczania religii, programów i podręczników, rzekomej niezgody społeczeństwa na obecność nauczania religii w szkole czy też niechęci samych katechizowanych. Krytyka ta w większości przypadków jest niesprawiedliwa i nieuzasadniona. Nie jest prawdą, że nauczyciele religii posiadają niższe kwalifikacje, niż nauczyciele innych przedmiotów. Nauczanie religii oparte jest na konkretnej podstawie programowej oraz zgodnym z nią programie nauczania. Przez ostatnie dziesięciolecia udało się przygotować i wypracować liczne dokumenty dotyczące nauczania religii w szkole. Ośrodki uniwersyteckie oraz wydziały teologiczne przy współpracy katechetyków i katechetów przygotowały szeroką gamę pakietów edukacyjnych, które swoim poziomem dydaktycznym i merytorycznym nie ustępują pozostałym podręcznikom i pomocom szkolnym. Niemniej współczesna krytyka nauczania religii w szkole może mieć pewną wartość i posłużyć do podnoszenia poziomu nauczania religii. Skłania bowiem do nieustannego przyglądania się i poddawania ocenie metod i sposobów realizacji kluczowych założeń. W artykułach niniejszego numeru przeprowadzono analizę kilku wybranych aspektów związanych z nauczaniem religii w szkole. Nie stanowią one apologii nauczania religii w szkole. Mądra apologetyka wymaga przede wszystkim rzetelności i dogłębnego rozumienia zagadnień. Stąd też tematyka poszczególnych artykułów obejmuje zagadnienia dotyczące obecnego stanu nauczania religii w szkole, a także postulaty jego doskonalenia.

Pierwszy artykuł zatytułowany *Kształtowanie otwartej tożsamości religijnej jako szansa dla edukacji religijnej wobec współczesnych wyzwań* podejmuje kwestię kształtowania otwartej tożsamości religijnej jako inspiracji dla edukacji religijnej, odpowiadającej czasom współczesnym. Jego autor, Radosław Mazur, prezentuje współczesne konteksty edukacji religijnej oraz wyzwania, które przed nią stają. Elementy kształtowania otwartej tożsamości religijnej ukazuje jako wskazania do skutecznej i adekwatnej do aktualnych potrzeb edukacji religijnej, zwłaszcza do tego jej komponentu, który związany jest z nauczaniem religii w szkole.

Kolejny artykuł pt. *Strategie edukacyjne w polskich programach nauczania religii* to próba znalezienia odpowiedzi na pytanie, w jakiej mierze główne idee polskich programów katechetycznych wpisują się w reguły szerszych zmian edukacyjnych. Jak słusznie argumentuje autor artykułu Albert Wołkiewicz, nauczanie religii rzymskokatolickiej w polskich szkołach, odbywające się w ramach systemu oświaty, podlega w większości tym samym prawom i obowiązkom, co inne przedmioty. Podlega zatem także ogólnooświatowym transformacjom. Wytyczne raportu Międzynarodowej Komisji do Spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem J. Delors'a (*Edukacja – jest w niej ukryty skarb*) stanowią pewien wyznacznik kierunków tych zmian. Artykuł zawiera omówienie wspomnianego raportu i w jego świetle ukazuje główne idee katechetyczne.

W artykule zatytułowanym *Po co (nam) lekcja religii? Stosunek młodzieży do nauczania religii w szkole* Dariusz Kurzydło udziela odpowiedzi na często stawiane pytanie przeciwników nauczania religii w szkole: Dlaczego nie uczyć religii tylko w obrębie związków wyznaniowych zamiast szkole? Swą odpowiedź konstruuje, odwołując się zarówno do argumentów wynikających z prawa do wolności religijnej, którą gwarantuje demokratyczne państwo, jak i do wypowiedzi młodzieży (licealistów), którzy sami uzasadniają potrzebę spotkania z religią na terenie szkoły, gdzie poznają świat razem ze swoimi rówieśnikami. Autor dokonuje analizy wypowiedzi licealistów i wyciąga kilka istotnych wniosków, które z jednej strony wskazują na fakt, że młodzież ma świadomość potrzeby religijnego wychowania, z drugiej – ujawniają warunki, jakie powinny być spełnione, aby młodzi ludzie chcieli uczestniczyć w takich lekcjach.

Kolejne dwa artykuły dotyczą bezpośrednio form nauczania religii w szkole. Łukasz Simiński, autor pierwszego z nich, zatytułowanego *Formy organizacyjne nauczania religii na podstawie badań własnych* prezentuje wyniki swoich badań, przeprowadzonych na grupie nauczycieli religii diecezji pelplińskiej, dotyczących form, za pomocą których prowadzone są lekcje religii w szkole. Z kolei Joanna Staniś-Rzepka w artykule pt. *Nowe oblicze lekcji religii – nauczanie zdalne w czasie pandemii* ukazuje nauczanie zdalne w ramach lekcji religii rzymskokatolickiej w czasie pierwszej fali pandemii koronawirusa COVID-19. Czas ten, jej zdaniem, ukazał nowe oblicza lekcji religii. Od strony dydaktycznej ujawnił rozwój kompetencji kluczowych, możliwości wykorzystania nowych narzędzi IT i metody stosowane przez nauczycieli religii. Od strony formacyjnej otworzył nową przestrzeń środowiska ewangelizacyjnego.

Ostatnie dwa artykuły dotyczą tematu korelacji nauczania religii z innymi przedmiotami oraz współpracy nauczycieli religii na rzecz uczniów w spektrum autyzmu. Pierwszy z nich *Korelacja nauczania religii z innymi przedmiotami szkolnymi w nauczaniu przedszkolnym oraz klas I–IV szkoły podstawowej*, autorstwa niżej podpisanej, prezentuje obszary i treści konkretnych przedmiotów szkolnych, do których odnoszą się najważniejsze dokumenty katechetyczne postulujące zasadę korelacji. Z kolei Aneta Rayzacher-Majewska w artykule pt. *Współpraca nauczyciela religii na rzecz uczniów w spektrum autyzmu*, w odniesieniu do wybranych dokumentów oświatowych i kościelnych uzasadnia konieczność współpracy nauczycieli religii z innymi nauczycielami, szkolnymi specjalistami oraz rodzicami na rzecz uczniów w spectrum autyzmu.

Z artykułów zebranych w tym numerze wyłania się wizja nauczania religii ukierunkowanego na integralne wychowanie i rozwój człowieka w wierze. Autorzy artykułów pokazują, że nauczanie religii w szkole to także forma ciągłego dialogu Kościoła ze współczesnym człowiekiem. Na ile trwający dialog okazuje się być znaczący i skuteczny,

a na ile powinien ulec modyfikacjom, pozostawiam Państwa ocenie. Mam nadzieję, że pewną pomocą w tej refleksji będzie lektura niniejszego numeru.

Kamilla Frejusz
redaktor naukowy wydania